

TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI DOLGOZAT

Szencz Eszter

2024

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM

**Alkalmazott Pedagógiai Intézet Gyógypedagógus-képző
Tanszék**

UNIVERSITAS SCIENTIARUM SZEGEDIENSIS
SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM

TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI DOLGOZAT

Lovas parasport állapota és lehetőségei Magyarországon

Témavezető:

Dr. Hevesi Tímea Mária

főiskolai docens

Hallgató:

Szencz Eszter

gyógypedagógia szak

2024

Tartalomjegyzék

Bevezető.....	4
1. Szakirodalmi áttekintés	6
1.1. Lovas parasportok.....	6
1.1.1. Történelmi visszatekintés	7
1.1.2. A lovas parasportok szakágai.....	8
1.1.3. Klasszifikáció.....	9
1.1.4. Adaptív eszközök.....	9
1.1.5. Érintett fogyatékosági típusok áttekintése.....	10
1.1.6. Jogszabályi háttér.....	10
1.2. Lovas parasportok jelentősége és hatásai	12
1.3. Lovas parasport megvalósulásának nehézségei.....	18
2. A kutatás módszerei és eszközei.....	20
2.1. Interjú.....	20
2.2. Online kérdőív	21
3. Az eredmények és értelmezésük.....	23
3.1. Interjúk.....	23
3.1.1. A magyar lovas parasport népszerűsége	23
3.1.2. A lovas parasport megvalósulásának akadályai.....	24
3.1.3. A lovas parasport egyénre gyakorolt hatásai	24
3.1.4. A lovas parasport társadalomra, országra gyakorolt hatása.....	26
3.1.5. A magyar lovas parasport esélyei eredmények terén.....	27
3.1.6. Megoldási javaslatok	27
3.1.7. Egyéb gondolatok	28
3.2. Online kérdőívek	29
3.2.1. A kitöltők lovasoktatásra feljogosító végzettsége	29
3.2.2. A kitöltők fogyatékos személyekkel szerzett tapasztalata, tájékozottsága	30
3.2.3. A kitöltők fogyatékos személyekkel kapcsolatos attitűdje	31
3.2.4. A kitöltők lovas parasport oktató vagy lovas parasport edző képzéshez kapcsolódó attitűdje és tájékozottsága	33
4. Összegzés	35
Irodalomjegyzék	38
Táblázatok jegyzéke	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
Ábrák jegyzéke	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
Mellékletek	Hiba! A könyvjelző nem létezik.

Bevezető

Amikor felmerülnek egy beszélgetés során a fogyatékossgal élő személyek és a lovak, minden bizonnyal a lovas terápiás foglalkozások az első, ha nem az egyetlen dolog, ami előkerül, pedig nem ez az egyedüli lehetőségük a fogyatékos személyeknek, ha lovakkal szeretnék tölteni az idejüket. Mi lehet az oka annak, hogy aktívan lovakkal töltött több, mint tíz évem alatt nem találkoztam a lovas parasport jelenségével? Elsőként persze úgy véltem, hogy a tájékozatlanságom miatt lehet, de tapasztalataim alapján azt állítom, hogy Magyarországon elenyésző mértékben van jelen a lovas parasport. Kutatásom nem csak a versenysportra, hanem a szabadidős tevékenységként végzett lovaglásra is koncentrált. Fontos különbség a lovas terápiás tevékenységek és a lovas parasport között, hogy míg a terápiás tevékenységek során a középpontban a résztvevő gyermek vagy személy áll, a ló egyenrangú munkatársként van jelen a foglalkozást vezetővel, addig a lovas parasportban hasonlóan a lovas sportokhoz a ló és lovas alkot egy egységet, párost, és a célja a terápiás tevékenységek céljaival szemben a sport elsajátítása, művelése.

Kutatásom segítségével felhívnom a figyelmet a lovas parasport népszerűségének fontosságára és állapotára. Véleményem szerint a lovas parasport akadályai specifikusan mindazok az akadályok, amelyek a Magyarországon élő fogyatékos személyek mindennapi problémáit és nehézségeit jelentik, ám mivel a lovas parasportokban ezekre hatványozottan lenne szükség, felvirágozása a jelenlegi helyzetben közel abszurd. Ezért úgy gondolom, hogy fontos indikátorként szerepelhet a lovas parasport állapota hazánkban, de nem csak emiatt tartom fontosnak a témakört. A lovaglás, mint mozgásforma régen is tekintéllyel bírt. Vajon milyen hatással lenne a hazánkban élő fogyatékos személyek megítélésére, ha többször jelenne meg a médiában a lovas parasport?

Kutatásom feltáró jellegű, és elsősorban három kérdéssel foglalkozik: *Mennyire népszerű, elterjed hazánkban a lovas parasport? Mik az akadályai annak, hogy népszerűbbé, elterjedtebbé váljon a jelenlegi ismerettségéhez viszonyítva? Milyen megoldási lehetőségeket tudunk megfogalmazni az érintettek segítségével?*

Magyarországon jelenleg 1 fő hivatalosan, nemzetközi szinten versenyző paradíjlovas van, így a kis létszámot figyelembe véve egy kvalitatív kutatási módszert, a mélyinterjút választottam, mellyel 3 fő, több mint 20 éves tapasztalattal rendelkező lovas parasportolót kérdeztem meg, ez a tapasztalat volt a fő ok, amiért velük vettem fel az interjút. Az interjút

szerettem volna kiegészíteni egy kvantitatív kutatási módszerrel is, egy online kérdőívvel igyekeztem vizsgálni a magyar lovas szakemberek és leendő szakemberek tájékozottságát és hozzáállását a lovas parasportolókhoz, melyben 23 önkéntes kitöltő vett részt.

Kutatásom nem titkolt célja összegezni a témakörben rendelkezésre álló tudásanyagot, és olyan kiindulópontot biztosítani az érdeklődők számára, ami támogatja, hogy ez a terület a későbbiekben megvalósíthatóbbá, kutathatóvá váljon.

1. Szakirodalmi áttekintés

1.1. Lovas parasportok

Mindenek előtt tisztáznám a lovas parasport kifejezés értelmezését. A fogyatékos személyek szabadidős lovaglása és lovassportja, más néven a lovas parasport egy megközelítés szerint lovasterápia ágazatai közé sorolható. Ezek a következők: *hippoterápia, gyógypedagógiai lovaglás és lovastorna, speciális fogathajtás, pszichoterápia lóval, valamint a parasport* (Bozori, 2008).

Koltai és munkatársai (2020) egy tanulmányban a lovas parasportot a lovasterápia mellett a gyógylovaglás egy ágazataként említik.

Következésképp kijelenthető, hogy nincsen teljes egyetértés azzal kapcsolatban, hogy a lovas parasport mely kategóriába, alkategóriába lenne sorolható. Érdekes ezt a tényt a fogyatékos személyek társadalmi megítélésén keresztül vizsgálni.

A korábban említett megközelítések alapján két kategóriában említhető a lovas parasport: a lovasterápia egyik típusaként (Bozori, 2008), illetve a lovasterápiával párhuzamosan a gyógylovaglás egyik ágazataként (Koltai et al., 2020). Amennyiben ezt a témakört alaposan kutatnám a társadalmi megítélésen, a szolgáltatói rendszer működésén és a paralovas egyéni fejlődési útján keresztül elemezném.

14/2008. (XII. 20.) ÖM rendelet a lovas szolgáltató tevékenységről 1. § (2) bekezdés g) pontja a következőképpen határozza meg a fogyatékos személynek nyújtott lovas szolgáltatást:

„a fogyatékos személy és a ló együttes felkészültségén alapuló, kondícionővelő, rekreációs, szabadidős tevékenységként végezhető lovas oktatás, lovagoltatás, fogatoztatás, fogathajtás oktatása, lovas parasport, lovas speciális sport” (14/2008. (XII. 20.) ÖM rendelet a lovas szolgáltató tevékenységről 1. § (2) bekezdés g) pont)

A számos, egymástól nem szignifikánsan eltérő megfogalmazások közül a lovas parasport ezen definícióját használnám a továbbiakban: „*A ló és a lovas együttes felkészülésén alapuló, kondíció növelő sportszerű tevékenységek összessége. Területei: rekreáció, szabadidős tevékenység, versenysport, élsport.*” (Bozori, 2008, p. 56.).

Kutatásomban így a lovas parasport kifejezés alatt a fogyatékos személyek lovassportjának mind a versenyszerű, mind a szabadidős megvalósulási formáját is értem, de a para fogathajtás témakörét nem érintem. Azért, hogy jobban megismerjük ezt a tevékenységet, először ismertetem a sport történelmi hátterét.

1.1.1. Történelmi visszatekintés

Egy tanulmányban Ghosh és Bhowmick (2018) összefoglalták a parasportok eredetét, történetét. Maga a paralimpiai kifejezés, mely egy görög prepozícióból, a „para” (mellett, mellette) és az olimpia szóból áll, remekül szemlélteti, hogy a paralimpia nem elszeparáltan, hanem az olimpiával párhuzamosan zajló esemény. (Az *1.2 Lovas parasportok jelentősége és hatásai* című alfejezetben kifejtem továbbá ennek részletesebb elemzését.) Említik továbbá, hogy annak ellenére, hogy a parasportok versenysport-, élsportszerű megjelenése csupán a második világháború utáni időkre tehető, Berlinben már 1888-ban is léteztek hallássérült személyek számára sportegyesületek. Az első paralimpia 1960-ban került megrendezésre Rómában, melyen 23 ország 400 versenyzője vett részt.

A lovas parasport viszont egészen 1996-ig nem volt a paralimpiai játékok része, amikor ugyanis az Atlantában megrendezett esemény során először, önálló számként szerepelhetett (IPC Historical Results Archive, online).¹

A 2024-es nyári paralimpiáig egy lovas képviselhette országunkat: Andics Bernadett, 2004-ben Atlantában indult *Mixed Dressage - Freestyle Grade III*, illetve *Mixed Dressage - Championship Grade III* számokban (IPC Historical Results Archive, online). Párizsban 20 év után először indulhatott magyar paradíjlovas, Fonyódi Ildikó a 2023-ban nyújtott teljesítménye

¹ IPC Historical Results Archive adatbázisa [Letöltve: 2024.10.13.]
<https://db.ipc-services.org/hira/paralympics/competition/code/PG1996/discipline/EQ>

következtében kvótát szerzett, és szeptember 4-én *Grade V - Para Grand Prix Test A* kategóriában 13. helyezést ért el (International Federation for Equestrian Sports, online).²

1.1.2. A lovas parasportok szakágai

Magyarországon jelenleg a versenyszerű lovas parasport két kategóriában van jelen: fogathajtás és díjlovaglás. Mivel kutatásom a paralovaglásra korlátozódik, ezért a továbbiakban a fogathajtásról nem esik szó (Nádas, online)³.

A **díjlovaglás** azon kívül, hogy a lovassportok egyik szakága, kiképzési módszernek is mondható, valamelyest minden lovaglásra szánt ló alapkiképzésének része. Eredete az ókorra nyúlik vissza, 1912-ben szerepelt először olimpián. (Gerencsér, 2009)

A versenypályán egyszerre csak egy ló-lovas páros lehet jelen, akik nehézségi szinttől függően előre meghatározott feladatokat, koreográfiát hajtanak végre. Az elbírálás során kiemelhető szempontok a ló idomítottsága, engedelmessége, képzettségének szintje, illetve a ló és lovas közti összhang (Gerencsér, 2009).

Mivel a lovaglást, mint parasportot Magyarországon és a paralimpiai játékok között hivatalosan egyedül a díjlovaglás képviseli, ezért a többi szakágról a későbbi fejezetekben nem esik szó, de felsorolnék néhányat azok közül, amelyek jelen vannak. Andics Bernadett (2015), gyógytornász, lovasedző, fogyatékosport-szakédző egy közzé tett cikkében megemlíti kiemelkedő lovas parasportolókat, illetve a szakágakat, melyben jelen van a parasport: díjugratás, para-western, para-reining.

² International Federation for Equestrian Sports adatbázisa (2024) Fonyódi Ildikó [Letöltve: 2024.10.13.]
<https://www.fei.org/athlete/10265038#rankings>

³ Nádas P.: Paralimpiai Történetek. Lovaglás. Magyar Paralimpiai Bizottság [Letöltve: 2024.10.14.]
<https://hparalimpia.hu/sportag/lovaglas>

1.1.3. Klasszifikáció

A díjlovaglásban hivatalosan a klasszifikáció szerint mozgássérült személyek (I, II, III, IV, és V kategóriában), illetve látássérült személyek (IV és V kategóriában) indulhatnak a versenyeken. A klasszifikáció a mozgássérült személyek esetén a *FEI* (Nemzetközi Lovas Szövetség), míg a látássérült személyek esetében az *IBSA* (Vakok Nemzetközi Sportszövetsége) szabályai szerint történik. Az I. kategóriába tartozó versenyzők rendelkeznek a legsúlyosabb és legtöbb testrészre kiterjedő (négy végtag és törzs) mozgásszervi fogyatékkal, az V. kategóriában pedig enyhébb mozgásszervi fogyatékkal (például: enyhe ízületi mozgástartomány beszűkülés, csökkent izomerő, egy vagy két végtagot érintő végtaghiány). A látássérült személyek az utolsó két kategóriába tartoznak: IV. teljesen vak (*IBSA B1*) sportolók, V. látássérült (*IBSA B2*) sportolók (Nádas, online)⁴.

1.1.4. Adaptív eszközök

A díjlovaglás során használható hagyományos segédeszközök, mint a pálca vagy a sarkantyú engedélyezettek a parasportolók számára is, továbbá megengedett fogyatékozásspecifikus adaptív eszközök használata. A lovaglás esetében ezek leggyakrabban a lovas stabilitásának növelésére és lovas segítségei, azaz ló felé irányuló jelzései támogatására szolgálnak. Ilyenek például a *különféle kapaszkodók, sügylők vagy nyakszíjak/nyakmadzagok, zárt kengyelek, kengyelrögzítő szíjak, gumiszalagok kengyelhez, looped reins/ladder reins (hurkolt lovaglósár), bármilyen egyénre szabott nyereg (de nem lehet 12 centiméternél mélyebb az ülés), mágneses kengyelek, pálcák, összezsátolt szárok, elasztikus szárbetétek, lovaglósár összekötő rudak, csomózott szárok, szárstoppok, lovaglósárok lábhoz, lovaglósár karikák martingálszerűen a sügylő felső részéhez csatolva, caller (látássérülteknek készült hangjelzést használó elektronikus eszköz, mely a tájékozódást segíti a versenypályán) és más hasonló elektronikus vagy mechanikus eszközök. (Equestrian Canada Équestre, 2014) Az 1. mellékletben ezekről fogyatékozásspecifikus adaptív eszközökről készült fényképek találhatók.*

⁴ Nádas P.: Paralimpiai Történetek. Lovaglás. Magyar Paralimpiai Bizottság [Letöltve: 2024.10.14.]
<https://hparalimpia.hu/sportag/lovaglas>

1.1.5. Érintett fogyatékosági típusok áttekintése

Ahogy korábban a *Klasszifikáció* kapcsán említettem a lovas parasportban érintettek elsősorban mozgássérült és látássérült személyek. Ezen fogyatékosági típusokkal rendelkező sportolók indulhatnak hivatalosan a paralimpiai játékokon (Nádas, online)⁵.

A szabadidős, fogyatékos személynek nyújtott lovas szolgáltatásokat kutatómunkám alapján minden fogyatékosággal élő személy igénybe veheti saját felelősségre, amennyiben lehetőségei és a feltételek adottak. Természetesen érdemes fokozottan fontolóra venni a mozgásforma gyakorlását, amennyiben a diagnózis szerint ellenjavallt.

A Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány minden év szeptemberében a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat fóti Lovasterápiás és Oktató Központjában szervezi meg díjlovas és lovasterápiás versenyét a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat támogatásával (Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány, online)⁶.

1.1.6. Jogsabályi háttér

Ahhoz, hogy megértsük a paralovas sport megjelenésének, elterjedésének nehézségeit, sok szempontból kell megvizsgálnunk a témakört. Különösen fontos tehát, hogy milyen úton juthat el egy lovas szakember odáig, hogy fogyatékos személyek szabadidős- és lovassport oktatója vagy edzője legyen.

Ahogy korábban említettem, a jogszabályban a szabadidős vagy versenyszerű lovas parasport a *fogyatékos személynek nyújtott lovas szolgáltatás* kifejezésként van jelen. Mivel a lovas parasport is lovas szolgáltatásnak számít, a szolgáltatónak és annak telephelyének meg kell felelnie az általános lovas szolgáltatást biztosító személyek és annak telephelyeinek jogszabály szerint meghatározott követelményeinek. Ilyen például: a lovak tartási körülményeire vonatkozó elvárások; az adott lovas szolgáltatásra alkalmas ló megléte; a szolgáltatási tevékenységekhez megfelelő infrastruktúra birtoklása (terület, felszerelések); a

⁵ Nádas P.: Paralimpiai Történetek. Lovaglás. Magyar Paralimpiai Bizottság [Letöltve: 2024.10.14.]
<https://hparalimpia.hu/sportag/lovaglas>

⁶ Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány, online [Letöltve: 2024.10.12.]
<https://www.lovasterapia.hu/rendezvenyek/versenyek>

személyt az adott szolgáltatásra feljogosító végzettség birtoklása (14/2008. (XII. 20.) ÖM rendelet, 13. §).

Ezen felül amennyiben a lovas szolgáltató tevékenység igénybevétele fogyatékos személy által történik, többletfeltételeknek szükséges megfelelnie a szolgáltatónak. Jelen esetünkben azokat a követelményeket nem fogom említeni, amelyek csak a lovasterápia szolgáltatásra vonatkoznak. A fentebb említetteken kívül tehát a fogyatékos személynek nyújtott lovas szolgáltatás esetében a szolgáltatónak és telephelyének a következőknek kell megfelelniük: a tevékenységben résztvevő ló legalább ötéves, alkalmasságot igazoló bizonyítvánnyal rendelkezik; a foglalkozás során jelen van szakmai tevékenységért felelős személy, aki rendelkezik a megfelelő végzettségekkel (14/2008. (XII. 20.) ÖM rendelet).

A szakmai tevékenységért felelős személynek rendelkeznie kell a következő felsorolt képzettségek egyikével: *lovas-kultúra oktató; lovas-tanár (hippológus); sportoktató; sportedző; szakedző; okleveles szakedző; nemzetközi sportszövetség által akkreditált edző.* (14/2008. (XII. 20.) ÖM rendelet, 11/A. § (3) a))

Emellett rendelkeznie kell „*a felnőttképzési törvény szerinti felnőttképzési szakmai programkövetelmények nyilvántartásában szereplő fogyatékos személyek lovassportja szakmai programkövetelmény alapján megszervezett képzésben szerzett szakmai végzettséggel vagy ezzel egyenértékű elismert vagy honosított képzettséggel.*” (14/2008. (XII. 20.) ÖM rendelet 11/A. § (3) b)).

Érdemes megismernünk azt is, hogy Magyarországon specifikusan milyen lehetőségei vannak egy lovas szakembernek, ha az utóbbi végzettséget meg szeretné szerezni.

Kutatómunkám alapján országunkban erre csupán egy lehetőség, egyetlen képzőhely létezik. A Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány *fogyatékos személyek szabadidős- és lovassport oktatója vagy edzője* elnevezésű képzés elvégzésekor válhat valaki hazai körökben hivatalosan lovas parasport oktatóvá. Az adott lovas szakembernek fel kell mutatnia szaktudását igazoló bizonyítványát, végzettségét, csak így nevezheti magát a képzés végeztével lovas parasport oktatónak. Jelenleg hivatalosan országszerte 13 fő rendelkezik a Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítványánál megszerezhető végzettséggel, és a honlap szerint 13 főből 8 aktív, 5 a passzív státuszú oktató. Tehát ha nem vesszük figyelembe a külföldön megszerzett végzettséggel rendelkező lovas parasport oktatókat és edzőket, nyolc parasport oktató végzi hivatalosan a hazai lovas parasportolók szakmai mentorálását. Érdemes volna felmérni, hogy

valójában mennyi külföldi végzettséggel rendelkező parasport oktató és edző vesz részt aktívan a hazai lovas parasportolók képzésében (Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány, online)⁷.

A korábban említett 8/2021. (XI. 30.) MK rendelet alapján a Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány által indított fogyatékos személyek szabadidős- és lovassport oktatójának vagy edzőjének képzése a következő módon zajlik:

A képzés minden év októberében indul a főti Lovasterápiás és Oktató Központban, a jelentkezési határidő rendszerint szeptember 1-je. A képzésre olyan személy jelentkezhet, aki érettségi bizonyítvánnyal, valamint a fentebb említett végzettségek valamelyikével rendelkezik, illetve bizonyítani tudja sportegészségügyi alkalmasságát. A képzés óraszám 230 óra, melynek túlnyomó többsége gyakorlat. A képzés teljesítéséhez a modulok végén különböző elméleti és gyakorlati vizsgákat tesznek a leendő szakemberek. Összeadva a lovas képzésnek költségét (600 000.-ft), illetve a kötelezően megtérítendő vizsgadíjakat (35 000.-Ft), nem beleszámítva az egyéb költségeket (utazás, étkezés, szállás, többlet felkészítés, ...) a képzés költsége 2024-ben legalább **635 000.-ft**. Ez az összeg szerves részét jelentheti azoknak az indokoknak, melyek miatt országszerte ilyen kevesen végzik el ezt a képzést. Persze nem csak erre érdemes tenni a felelősséget, hiszen a jelenség ennél összetettebb (Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány, é.n.)⁸.

1.2. Lovas parasportok jelentősége és hatásai

„Van valami a lovak külsejében, ami jót tesz az ember bensőjének.” (Winston Churchill)⁹

A lovak jelenlétének pozitív hatásairól a lovasterápiával kapcsolatban már számos kutatás, tanulmány beszámolt, de a terápiás lovas tevékenységek középpontjában a fogyatékos személy áll. A továbbiakban arról szólnék pár szót, hogy önmagában egy lovas (para)sportoló vagy lovasember életében milyen hatással lehetnek a lovak, milyen előnyökkel jár a lovakkal való foglalkozás **az egyén számára**.

⁷ Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány, online [Letöltve: 2024.11.04.]

<https://www.lovasterapia.hu/rolunk/vegzett-lovasterapeutak-lovas-parasport-oktato-ok-edzok>

⁸ Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány, é.n.. Fogyatékos személyek szabadidős- és lovassport oktatójának vagy edzőjének képzésének ismertetője IV/4071-2/2022/EIHEF/4 [Letöltve: 2024.11.04.]

https://www.lovasterapia.hu/Binaris_Mappa/Kepzesek/kepzesek-anyagok/fogyatekos-szemelyek-szabadidos-es-lovasport-oktatojanak-vagy-edzojenek-kepzesek/fogyatekos-szemelyek-szabadidos-es-lovasport-oktatojanak-vagy-edzojenek-kepzesek-iv4071-22022eihef4

⁹ Angol eredetiben: „There is something about the outside of a horse that is good for the inside of a man.”

Amit elsőként kiemelnék, az a lovakkal való időtöltés, foglalkozás személyiségfejlesztő hatása. Egy tanulmány során Füz Nóra (2011) összefoglalta azokat a jótékony hatásokat, melyeket lovastáborban résztvevő fiataloknál, gyermekeknél tapasztalt és kutatott. A **fizikai hatások** között említette mindazon képességeket, melyeket a sportok általában fejlesztenek, tehát a kondicionális, de főképp a koordinációs képességeket. A lovaglás által fejlesztett **mentális képességek** közül kiemelhető a koncentráció, kitartás, az öntudatosság, önkontroll, (meta)kommunikáció, és persze a különféle összetettségű és természetű információk feldolgozása és kezelése. A **személyiségfejlesztő hatások** kiemelt szerepet játszanak a lovakkal való foglalkozás közben. A továbbiakban említett képességek indirekt módon fejlődnek. A lovaglás elsajátítása kezdetén a kezdő lovasnak meg kell értenie a ló viselkedését, működését. A lovaglás oktatása — amennyiben etikailag elfogadható, szakszerű módon zajlik — holisztikus szemlélettel történik. Két élőlényt, a lovat és saját magát kell megismernie a lovasnak minden tudományterület szemszögét tekintve. Ezáltal a lovas a gyakorlatban is tapasztalhatja a közoktatásban tanult biológia, természetismeret, néprajz, történelem, irodalom, matematika, kémia, fizika ismereteiket, tehát tulajdonképpen szinte minden tantárgyhoz kapcsolódó tudáshoz hozzájuthat a lovakkal való foglalkozást elsajátító gyermek, fiatal, felnőtt. Amikor úgy fogalmazok, hogy lovakkal való foglalkozás elsajátítása, szándékosan nem a lovaglás szót használom. Ahogyan Füz Nóra (2011) is fogalmaz, a ló napi ellátást igényel: fiziológiai szükségletei kielégítését. Ebbe beletartozik a táplálkozása, mozgatása, élőhelyének minősége, ápoltsága. Amely személyek lovaglást tanulnak, általában ezekből a tevékenységekből is kiveszik a részüket. A lovas táborokban például rendszeres programnak számít a lovak — és lószerszámok — ápolása, almolása, etetése és persze a lovaglás.

„Miközben a rájuk bízott feladatot örömmel végzik, megtanulják a felelős állattartás alapjait, látni fogják, hogy a ló nem egy babusgatni való plüssállat vagy pusztá sporteszköz. A gyerekek megtapasztalhatják, hogy a ló nem olyan, mint a bicikli, ahhoz, hogy lovagolhassanak rajta 1-1 órát, bizony komoly feladatokat kell ellátni (...) Jól illusztrálja ezt a lovas berkekben közismert és gyakran hangoztatott mondás: aki csutakol, az lovagol, aki lovagol, az csutakol. A ló körüli teendők megismertetése jó módszer arra, hogy a gyerekek megértsék, mit is jelent a gyakorlatban a felelős állattartás.” (Füz, 2011, p. 503)

A tanulmányban kiemelt szerepet kapott a környezettudatosságra nevelés és a természet-közeliség, mely a lovasoktatásban kifejezetten megvalósult. Azokat, akik lovaglást és a lovak körüli tevékenységek művelését hosszútávon gyakorolják, rendszerességre, türelemre, alázatra,

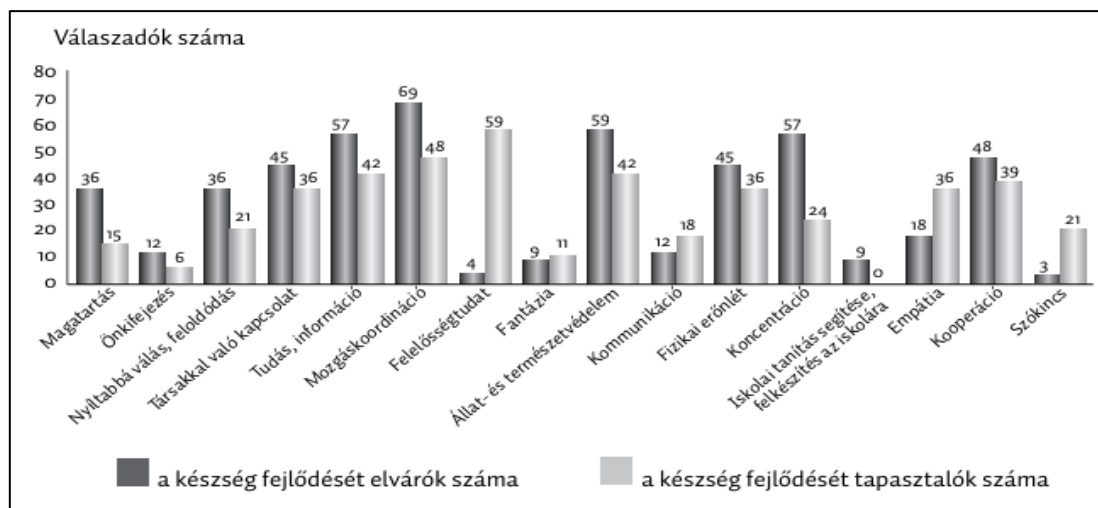
előre gondolkodásra sarkallja ez az elfoglaltság. A folyamat közben fejlődik a lovas felelősségtudata, önkifejezése, önbizalma.

„(...) hosszútávon csak az jöhet ki jól a lovakkal, akinek fejlett önismerete, empátiája, problémamegoldó képessége van. Ám ez fordítva is igaz: az empátiát és kooperációs készséget kevés sport fejleszti jobban, mint a lovaglás” (Füz, 2011, 509)

A kutatásban (Füz, 2011) 90 gyermek szüleivel vettek fel egy kérdőívet, mely gyermekeik által a lovastáborban eltöltött idő elvárt és beteljesült képességfejlődésről szólt.

1. ábra

Az egyes készségek fejlődését a lovastábor ideje alatt elváró, és a fejlődést tapasztaló szülők száma (Forrás: Füz, 2011, p. 507, 1. ábra)

Az 1. ábrán láthatóak közül kiemelném azokat, mely készségek fejlődését kevesebb szülő várta el, de mégis sokkal több szülő tapasztalta. Ilyenek: a felelősségtudat, empátia és a szókincs.

Az egyén lelki folyamataira vonatkozó hatásokat kutatta Demetrovics Zsolt (2021) klinikai szakpszichológus, addiktológus, és ahogyan sok más szakember, a lovat egy tükörhöz hasonlította. Amennyiben a lovas vezetni szándékozik ezt a több mázsás állatot, mely minden lelkiállapot változásra érzékenyen reagál, rászorul arra, hogy elsőként önnön magát kontrollálja. Ezáltal a ló jobb önismerethez, öntudatosságához segíti hozzá a lovast. Demetrovics ír továbbá a ló-lovas kapcsolat jelzőértéről a lovas társas kapcsolataira vonatkoztatva, illetve a személy és munka viszonyával kapcsolatban. A kontrollvesztés érzése különösen nehéz lehet az egyén számára, és ezt is átélheti a lovak körül, például amikor leesik a lóról. Ezen élmények feldolgozása és későbbiekben való elkerülése komoly önreflexiót igényel: Mi az, amit másképp

kellett volna csinálni az adott szituációban? Mi az, amit nem vett észre? Szakember segítségével a tapasztalatok és feldolgozásuk hatékonyan átvihetők az élet más területeire.

A társadalom fogyatékos személyekről alkotott véleményével kapcsolatban már számos kutatás született. A következőkben kifejttem, milyen jelentősége van a lovas parasportnak a **fogyatékos személyek megítélését illetően**.

Ahogy a 1.1.1. *Történelmi visszatekintés* alfejezetben említettem, a paralimpia elnevezés vizsgálata is fontos támpont lehet. Kőpatakiné Mészáros Mária és Nádas Pál (é.n.) könyvükben a társadalmi befogadás és szemléletváltás szemüvegén keresztül vizsgálják a parasportokat.

„Sokan úgy gondolják, hogy a paralimpia szó a paraplégia (orvosi kifejezés az alsó végtagok kétoldali bénulására) és az olimpia szavak összevonásából adódik. Mások a görög para szó 'melletti, hasonló' jelentéséből arra következtetnek, hogy ez valamilyen 'félspport, nem egészen sport' jelentésű lehet.” (Kőpatakiné M., Nádas, é.n., p. 25.)

Létezik egy tévesen használt kifejezés ebből kifolyólag, a paraolimpia (paraolimpikon). 1972-ig ezt a kifejezést használták, és csak ezután váltotta fel a paralimpia (paralimpikon) terminus. A paralimpia szó első tagja viszont nem a paraplégia, hanem a paralel (=párhuzamos) kifejezés. (Kőpatakiné M., Nádas, é.n.)

„Az új szó azt fejezte ki, hogy ez a sportesemény az épekével egyenrangú, párhuzamos olimpiai mozgalom. A helyes válasz tehát: paral(el) + (ol)impia = párhuzamos olimpia.” (Kőpatakiné M., Nádas, é.n., p. 26.)

Az egyenrangúság, egyenértékűség különösen fontos fogalmak a fogyatékos személyek megítélését illetően.

Silk és munkatársai (2019) egy tanulmányukban közétettek egy kutatást, melyet az UK Sporttal közreműködve végeztek. A kutatás a paralimpiáról nemzetközi szinten kialakult attitűdöt vizsgálta. A közétett 13 kérdés eredményei közül néhányat kiemelek, melyeket fontosnak tartok. A megkérdezetteknek az állítások többségét egy 6 válaszlehetőségből álló skálán kellett értékelniük (1 – nagyon egyetért, 2 – kissé egyetért, 3 – egyik sem, 4 – kissé nem ért egyet, 5 – nagyon egyetért, 6 – bizonytalan). A továbbiakban a kissé és nagyon egyetért válaszokat, illetve a kissé és nagyon nem ért egyet válaszokat összevonom az egyszerűsítés érdekében. Annál az állításnál, miszerint a paralimpiák pozitív hatással vannak a fogyatékos személyek életére 85%-os egyetértés látható. A kutatásban kifejtették, hogy az adatok szerint a

női válaszadók esetében meglehetősen nagyobb a valószínűsége annak, hogy egyetértsenek az állítással, míg a fogyatékos személyek esetében azonban ellenkezőleg, inkább egyet nem értenek. A megkérdezettek 54%-a szerint a paralimpiai játékok próbára tették a fogyatékos személyekkel kapcsolatos hozzáállásukat. Arra az állításra, hogy a paralimpiai játékok inspirálták a válaszadót, hogy még több fogyatékos személyekkel kapcsolatos tartalmat fogyasszon zömében a hármas, semleges válasz érkezett (42%), emellett az egyet nem értőknél (25%) magasabb volt azoknak a száma, akik egyetértettek az állítással (31%). A kitöltők 79%-a nem érzi magát kényelmetlenül, amikor a paralimpiai játékokat nézi, a további válaszopciók közül 7% válaszolt az egyetértő válaszok egyikével. A médiában megjelenő parasport mennyiségére vonatkozó állításhoz kapcsolódóan a válaszadók 37% elégedett volt, 33% úgy gondolta, hogy túl kevés parasport jelenik meg a médiában, továbbá 27% felelt az állításra 'nem tudom' válasszal, és csupán 3% felelt a 'túl sok' opcióval. Szemelőtt kell tartanunk, hogy ez egy nemzetközi kutatás, és az eredmények nem feltétlenül ruházhatók át hazánkban esetlegesen a médiában megjelenő fogyatékos személyek sportjával kapcsolatos hozzáállásra.

A parasportokon belül a lovaglás hatását azért is szeretném kiemelni, mert történelmünk során ez a tevékenység mindig nagy tekintéllyel bírt. Különböző mondákban, történetekben gyakran megjelent maga a ló, vagy bizonyos kiemelkedő, emlékezetes lovak. Azt is tudjuk, hogy országunk területén számos helyen találtak ló vagy lovas temetkezéseket, és hogy többségében a férfiakat illethette meg a lóval való temetkezés 'kiváltsága' (Szűcs, 2022). A ló szimbolikus jelentősége széleskörű felhasználásához eredeztethető vissza, melynek kiemelkedő eleme volt a ló háborúkban, harcokban nyújtott szerepe. Ezzel kapcsolatban pedig a klasszikus ló kiképzés hazai képviselőjétől, dr. Boór-Göblyös Istvántól szeretnék idézni:

„A mindenkori királynak mindig szélsőségesen jól kellett tudni lovagolni. Ennek két oka volt: Az egyik az, hogy a csatában tényleg meg kellett védenie magát, tehát a közelharcban a királynak mindenkinél jobban kellett lovagolnia. Az döntötte el, hogy életben maradt, vagy nem. De a másik oka az volt, hogy amikor nem csata volt, és megjelent nyilvánosan, akkor neki a lovas tudását fel kellett mutatni. Azért, mert a nyilvános megjelenésekben, ahogy látták, hogy hogy tud lovagolni, az tudta biztosítani az átlagembert, a közembert arról, hogy a király meg tudja védeni magát, és magán keresztül az egész országot. (...) Amiatt hitték el, hogy ő az uralkodói képességek birtokában van. Nagyon híres történet ezzel kapcsolatban, hogy a svéd király az 1600-as években lent háborúzott Lengyelországban, és megsérült a lóva. (...) Nem volt idő, hogy Svédországból hozzanak egy utánpótlás lovat, ezért megvette az egyik

tábornokának a lovát. A ló, mint csúcskatonai fegyver, az az egy ló, az egy akkori üzletház, pláza hétéves árbevételével volt egyenlő.” (Göblyös, 2023, 7:15:05-7:17:11)¹⁰

Feltételezhető, hogy jó lovas tudás mai napig tisztelt a készség, képesség a társadalomban. Azonban vitathatatlanul egy költséges tevékenységformáról beszélhetünk, sokan az elitek sportjaként tarthatják számon, ami azt is jelenti, hogy a fogyatékos személyek jelentős része támogatás nélkül nem képes ezt finanszírozni. Érdeemes lenne kutatni, hogy ez okoz-e a fogyatékos személyek megítélését illetően a lovassporthoz való hozzáférés bármilyen negatív hatást.

Nem félretehető a lovas parasportok **országunk megítélésére gyakorolt hatása** sem, ezen a témán belül pedig kiemelném, hogy fontos lenne összehasonlítani a magyar sportolók olimpián, illetve paralimpián szerzett sikereit, eredményeit, lehetőségeit, illetve a két rendezvényen való részvétel hatásait az országra nézve.

Lovassportok tekintetében a Magyar Olimpiai Bizottság (2024) adatbázisából megfigyelhető, hogy díjugratásban vagy díjlovaglásban 1992 óta, militaryban 1996 óta nem vett részt magyar lovas az olimpián. Kivétel ez alól Kaizinger Balázs, aki lovastusában sikeresen részt vett a 2024-es párizsi olimpián, aki egyénileg indult. 1996 előtt több csapatban és egyéni versenyszámban versenyzett az olimpiai játékokon (Magyar Olimpiai Bizottság, online)¹¹.

A paralimpiát tekintve hasonló a helyzet, ahogy a *1.1.1. Történelmi visszatekintés* alfejezetben említettem, Fonyódi Ildikótól eltekintve 20 éve nem volt magyar lovas paralimpián (International Federation for Equestrian Sports, online)¹².

Amennyiben összefüggést keresünk egy ország helyzete és a fogyatékos személyek életminősége kapcsán, úgy igazán fontos lehet megfigyelni a paralimpiákon való részvételek mennyiségét, milyenségét is. Felméréssel összehasonlítható lenne a mezőny nagysága lovas parasport és lovassport tekintetében, és érdemes lehet elgondolkodni azon, hogy hasonló mértékű támogatással, melyben a magyar lovassportok jelenleg részesülnek esetleg érhetnének-

¹⁰ Boór-Göblyös István in Pest Vármegyei Polgárőr Szövetség (2023): *Az előremenés éve- avagy a lovaink idomításáról közérthetően a hivatás valós művelőitől* című vitafórum és szakmai workshop [Letöltve: 2023.12.29.]

<https://www.youtube.com/live/MX8YQ-hydyQ?si=pofETku7tMfnKXV9&t=26105>

¹¹ Magyar Olimpiai Bizottság (online): Olimpikonjaink (kereső) [Letöltve: 2024.11.08.]

<http://archiv.olimpia.hu/sportolok>

¹² International Federation for Equestrian Sports adatbázisa (2024) Fonyódi Ildikó [Letöltve: 2024.10.13.] <https://www.fei.org/athlete/10265038#rankings>

e el a parasportok területén több, nagyobb eredményeket, például paralimpiai dobogós helyezést. Az interjúk során ezzel kapcsolatban is érdeklődtem az érintett sportolóktól.

1.3. Lovas parasport megvalósulásának nehézségei

Amennyiben meg szeretnénk ismerni a lovas parasport megvalósulásának hazai akadályait, elsődlegesen a feltételeket kell szemügyre vennünk. A 1.1.6. *Jogszabályi háttér* című alfejezetben kifejtettem, hogy a szolgáltatónak kötelezően milyen körülményeket kell teremtenie ahhoz, hogy hivatalosan megvalósulhasson ez a tevékenység. Azt vizsgálom a továbbiakban, hogy a lovagolni kívánó fogyatékos személyek milyen akadályokba ütközhetnek.

Természetesen szinte azonnal felmerül a szolgáltatást igénybevevő fél részéről is az **anyagi költség**. Kutatómunkám alapján nem igazán kapnak erre a tevékenységre támogatást sem a szolgáltató, sem a szolgáltatást igénybevevő személyek. Mivel a hagyományos lovasoktatáshoz képest a fogyatékos személyek lovasoktatásánál számos tényezőtől többszükséglet mutatkozik — ilyenek például a korábban említett jogi feltételek, a felelősségvállalás, anyagi költségek és szaktudás —, ezért a vállalkozás megtérüléséhez — hagyományos lovasoktatással összevetve, megegyező oktatási formában — megemelkedett árakra kellene számítanunk. Ugyanakkor azzal is tisztában kell lennünk, hogy pont a szolgáltatást igénybevevő személyek azok, akik munkavállalásukban és családi háttérüket tekintve sokszor nehezített helyzetben vannak. Emiatt valószínűleg csupán akkor valósulhat meg fogyatékos személyek lovasoktatása, ha a fent említett jogszabályi követelmények megvalósulása nélkül, ebből kifolyólag esetleg integráltan, hivatalosan erre nem képzett személy, hivatalosan nem alkalmas lovakkal, körülményekkel végzi az oktatást, illetve akkor, ha a szolgáltatást nyújtó személynek nem jövedelmező a vállalkozás üzemeltetése.

Ha a jogi feltételektől eltekintünk, és magát a 'munkaeszközt', a szolgáltatásban használandó lovat vesszük figyelembe, akkor fontos megismernünk hogyan kerül a fogyatékos személyek, a lovaglásban kezdő sportolók alá az erre gyakorlatban alkalmas hátasló. Ismét dr. Boór-Göblyös Istvánt idézném, aki sok más szakemberhez hasonlóan beszélt a ló használatának, ebből következő tenyésztésében beálló változásairól, továbbá a lóra pár száz évvel ezelőtti, illetve jelenkori jellemzőinek eltéréseiről:

„Megváltozott a ló. Hatezer éven át a ló tenyésztése két célt szolgált - meg a kiképzés -, hogy minél nagyobb legyen az együttműködés és minél hosszabb legyen a használati élettartam. Ez a 21. században nem így van, mert itt a teljesítmény számít. (...) Ezért hogyha egy ló nagyot ugrik, akkor hiába hogyha nincs meg a szervezeti szilárdsága vagy bolond, mehet be a tenyésztésbe, hiszen hát azt lehet eladni.” (Göblyös, 2023, 2:26:53-2:27:20)¹³

A fenti idézetből következtethetünk arra is, hogy mivel a modern lótenyésztés nagy része lovassportra alkalmas állatokat tenyészt, arányaiban sokkal kevesebb terápiás tevékenységre alkalmas lovat találhatunk, mint korábban. Érdeemes volna egy kutatást végezni arról is, hogy mennyi olyan lótenyésztéssel foglalkozó szakember található az országban, illetve Európában, aki kifejezetten terápiás lovak tenyésztésével foglalkozik. Utalnék ezzel a következő akadályra, ami felmerülhet a gyógylovaglásra alkalmas lovak mennyiségére, fellelhetőségük nehézségeire, egyszerűen a **lóhiányra**. A tenyésztésen túl figyelembe kell vennünk a ló kiképzését is, amely nem elhanyagolható tekintve, hogy az erre szánt ló leghamarabb 5 éves korában vehet részt fogyatékos személyek lovas szolgáltatásában vagy terápiás szolgáltatásban. További kutatási terület lehet azoknak a szakembereknek, szolgáltatóknak a felkeresése, akik foglalkoznak kifejezetten fogyatékos személyek lovas szolgáltatásában használható lovak kiképzésével.

A 3. *Az eredmények és értelmezésük* című fejezetben az interjúk elemzése során felmerült további akadályok olvashatók, de azt megelőzően szeretném ismertetni a kutatás módszertani oldalát.

¹³ Boór-Göblyös István in Pest Vármegyei Polgárör Szövetség (2023): *Az előremenés éve- avagy a lovaink idomításáról közérthetően a hivatás valós művelőitől* című vitafórum és szakmai workshop [Letöltve: 2023.12.29.]
https://www.youtube.com/live/MX8YQ-hydyQ?si=MhTIQ_XP01sB0uj8&t=8813

2. A kutatás módszerei és eszközei

A kutatás során egy kvalitatív és egy kvantitatív kutatási módszert is használtam. Az érintettekkel felvett interjúk során igyekeztem minél alaposabban megismerni a sportban résztvevő személyeket és körülményeiket, míg kiegészítő kutatásképpen egy online kérdőívet használtam, melyben a lovas szakemberek tájékozottságát és attitűdjét kívántam felmérni.

2.1. Interjú

Mivel feltételezéseim alapján nem egy közismert, népszerű elfoglaltságról van szó, ezért alacsony elérhető mintaszámra számítottam. Az általam kiválasztott személyek mind olyan parasportolók, akik több, mint 20 év tapasztalattal rendelkeznek ezen a területen. A kutatás természetét figyelembe véve kvalitatív kutatási módszert választottam, és 10 kérdéses mélyinterjút vettem fel 3 személlyel önkényes mintavétel alapján, amely során a fő szempont a jártasság volt. Mindhárom interjúalanyom önkéntesen beleegyezett abba, hogy az elkészült interjúk a dolgozatban a neveik említésével kerülhessenek bemutatásra (2. *melléklet*). Az interjúfelvétel 1 személy esetén személyesen, 2 személy esetén online formában, írásban került sor. A személyes interjúfelvétel során nem használtam hangrögzítő eszközt, valamint a jegyzeteim alapján készült átiratot ellenőriztettem az interjúalannyal, és hozzájárulását követően használtam azt fel.

Minta bemutatása:

Andics Bernadett, paralimpikon díjlovas, gyógytornász, lovasedző, fogyatékosportszakédző, több mint 25 éve lovagol. Diagnózisa myotonia congenita (Becker), a harántcsíkolt izomzatban az izomsejtek membránját érintő ioncsatora-betegség. 2004-ben, az athéni játékokon III. sérültségi kategóriába sorolták.

Palojtay Gergely, szabadidős lovas parasportoló, volt versenyző. Az 1995-ben történt súlyos motorbalesete után polytrauma által mozgássérülést szerzett. 2005-ben szerepelt a díjlovas Európa Bajnokságon III. sérültségi kategóriába sorolták.

Hermann Krisztina, szabadidős lovas parasportoló, 2002 óta Andics Bernadett tanítványa, szabadidős lovas versenyeken vett részt korábban, ahol értelmileg akadályozott kategóriában indult.

2.2. Online kérdőív

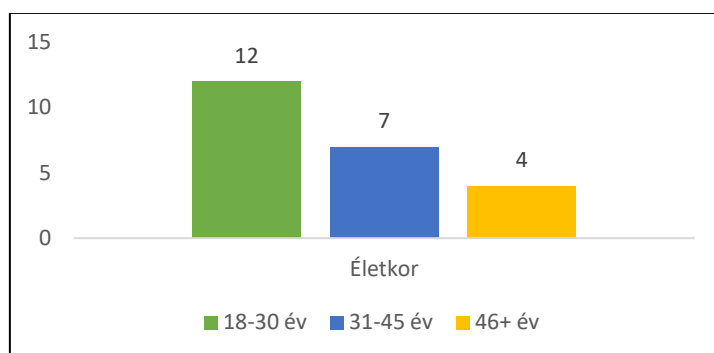
A kutatás kiegészítéseképpen a lovas szakemberek és leendő lovas szakemberek véleményét szerettem volna megismerni a lovas parasportolók kapcsán. A kérdőív (3.melléklet) felvétele online, anonim módon és önkéntesen, az „*Országos Lovas Fórum*” elnevezésű nyilvános facebook csoportban történt. A kérdőív első részében feltett kérdések a kitöltők megismerését célozzák, és a demográfiai adatokon túl (életkor, nem) olyan téma-specifikus adatokra vonatkoznak, mint a kitöltő lovakkal szerzett tapasztalata időben mérve, végzettségének megléte és típusa, valamint fogyatékos személyekkel szerzett tapasztalata. A további kérdések érintik a kitöltő saját tájékozottságához, illetve a fogyatékos személyekhez való hozzáállását, illetve felmérni igyekszik, hogy az adott lovas szakember vagy leendő szakember mennyire ismeri a lovas parasportban való részvételi lehetőségeit, illetve szándékát. A kérdőív során egyszerű és többszörös választásokat, szöveges válaszokat és négy fokozatú Likert-skálát (7-12. kérdés) alkalmaztam. Ahogy a 9-12. kérdéseknél olvasható, igyekeztem a laikus ember számára egyszerű és érthető kategóriákba sorolni a fogyatékosági típusokat, a részletesség igénye nélkül.

Minta bemutatása:

A kérdőív olyan személyeket célozott meg, akik már rendelkeznek lovas oktatásra feljogosító végzettséggel, vagy a későbbiekben szándékoznak szerezni. Mind olyan személyek, akik lovakkal foglalkoznak. A minta nagysága nem ismert, nincsen biztos információ azzal kapcsolatban, hogy az „Országos Lovas Fórum” elnevezésű nyilvános facebook csoport körülbelül 52 ezer lovak iránt érdeklődő tagja közül (2025. 12. 20.) mennyien rendelkeznek oktatásra feljogosító végzettséggel, mennyien végzik hivatásszerűen ezt a tevékenységet. Emiatt minden megállapítás csak mintára vonatkoztatható. A kérdőívet összesen 23 nagykorú, egyöntetűen nőnemű személy töltötte ki. Életkorban nagy eltérés mutatkozott: a legfiatalabb kitöltő 19, a legidősebb 65 életévét betöltött volt. A 23 fő közül kivétel nélkül minden személy nőnemű volt, a koreloszlást pedig a következő ábrán szemléltetem (2. ábra):

2. ábra

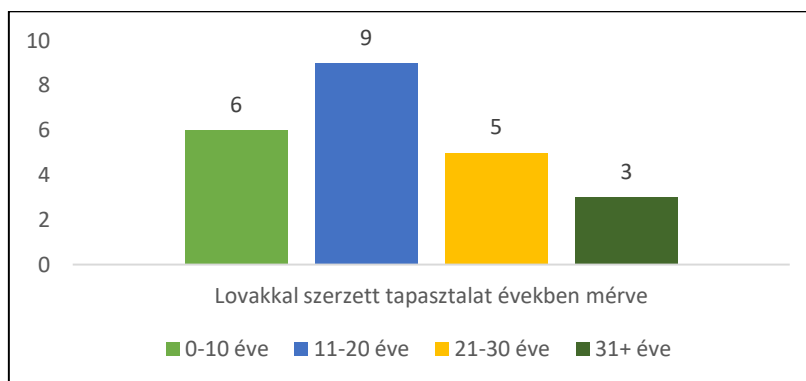
A kérdőívet kitöltők koreloszlása (Forrás: Saját szerkesztés)

A kitöltők években mérve eltérő mennyiségű lovakkal szerzett tapasztalattal rendelkeztek, de túlnyomó többségük (körülbelül 73%) saját elmondása alapján több, mint tíz éve foglalkozik lovakkal (3. ábra).

3. ábra

A kérdőívet kitöltők lovakkal szerzett tapasztalata években mérve (Forrás: Saját szerkesztés)

3. Az eredmények és értelmezésük

3.1. Interjúk

Az interjúk első három kérdése az interjúalany személyét vizsgálta. Az első kérdéssel egy általános bemutatkozásra kértem a személyeket, a második kérdés a diagnózisukra, a harmadik kérdés pedig a klasszifikációs státuszukra vonatkozott. Ezekről az információkról összefoglaló a 2. *A kutatás módszerei és eszközei* fejezetben olvasható. A következőkben kérdésenként haladva elemzem a kutatásban résztvevők válaszait.

3.1.1. A magyar lovas parasport népszerűsége

Mit gondol(sz)? Milyen jelenleg a lovas parasport helyzete Magyarországon? Mennyire ismert, mennyire népszerű, megvalósítható, hozzáférhető?

Erre a kérdésre teljeses egyetértés mutatkozott a válaszok között, mindegyik válaszadó úgy vélte, hogy a magyar lovas parasport nem népszerű. Az általuk használt kifejezések pontos szemléltetése érdekében kiemelnék néhány mondatot:

„A magyar lovas parasport egy fantom, azaz most, hogy van újra egy versenyzőnk, talán kevésbé az. (...) Szerintem sohasem lesz a mi világunk...” (Andics)

„Sajnos nem hallottam róla hogy mostanában csinálná bárki is.” (Palojtay)

„Nagyon kevesen csinálják, mert a szponzorációban van kockázat, amúgy pedig gyenge a támogatottsága. Nagyon sok minden tükröződik a magyar lovas parasport jelenlegi állapotában.” (Hermann)

3.1.2. A lovas parasport megvalósulásának akadályai

Ha úgy gondolod/gondolja, hogy a lovaglás, mint parasport, fogyatékos sport helyzete rossz, kevésbé ismerik vagy kevésbé népszerű, ez miért lehet? Mik lehetnek a legfőbb akadályok, nehézségek, melyek hátráltatják az elterjedését?

A résztvevők közül ketten kifejezetten hangsúlyozták az anyagi költségeket, mint akadályozó tényező, ehhez kapcsolódóan pedig felmerült a fogyatékossgal élő személyek általános helyzete is.

„(...) fogyatékkal élni ma Magyarországon többségében 3H, azaz Halmazottan Hátrányos Helyzet. Tehetős, vagy tehetős lovas kapcsolatokkal rendelkező egyénnek kell ahhoz lesérülnie, hogy 'oda tudjon érni'. (...) Sokan annyiból élünk egy hónapban, mint amennyibe egy komolyabb lábvédőszett vagy nyeregemelő kerül.” (Andics)

Megemlítsre került továbbá a médiában való megjelenésének hiánya, mértékének keveslése, a közlekedés nehézségei és a lóhiány. A lóhiány kapcsán egy korábbi megoldási módszer kikopása került nyomatékosításra. A lóbérlés, lósorsolás sokak számára nyújtott lehetőséget a sportolásra korábban, azonban ez kikopott a gyakorlatból a nemzetközi versenyszabályzatok miatt. Andics Bernadett szerint nem utolsó hátráltató szempont a sport jellegének, céljainak megváltozása sem, amely egyre inkább követi az épek sportjának a megváltozását, ezáltal kevésbé motiváló új lovasok számára.

Továbbá megjelent a beszélgetésben egy oktatás során felmerülő lehetséges faktor, miszerint sok lovas szolgáltatást nyújtó helyen nem engednek kialakulni egy mélyebb ló-lovas kapcsolatot a lóápolási folyamatok elvégzésével, ezzel gátolják a motiváció ülepedését a lovasban, ami hozzásegítené a sport melletti kitartásban.

3.1.3. A lovas parasport egyénre gyakorolt hatásai

Mit gondol(sz)? Milyen előnyei és hátrányai vannak a lovas parasportnak az egyénre nézve? (pl. karrier, egzisztencia, társadalmi megbecsülés, személyiségformáló hatás, kikapcsolódás, stb.)

Ezen kérdés kapcsán több esszenciális gondolat is kimondásra került, ezért sokat szó szerint idéznék. Az anyagi kérdésekben egyetértés mutatkozott az iránt, hogy a sport

költségessége miatt nem kedvező ez a sportág az egyénnek, kivételt képeznek ezalól azok a sportolók, akik képesek paralimpián az első hat helyezett között szerepelni.

Komoly probléma merült fel az eredményesség kapcsán is. A lovassportolók egymás iránt tanúsított attitűdjének hatása meglehetősen hátráltatja a lovas parasportba kezdők fejlődését, kitartását is:

„(...) a sikeres lovas parasportolókat mindenhol megbecsülik, van ahol az egekbe emelik, ami számukra gondolom, jó dolog, de a díjlovaglásban gyakran tapasztalható pökhendiség, kellemetlen stílus közöttünk ugyanúgy megvan.” (Andics)

Tanítványa ehhez kapcsolhatóan a fogyatékos személyekkel való bánásmódot említve így nyilatkozott:

„Az épeket sokkal jobban felemelik, mint a sérülteket. Még akkor is, ha képesek lennének ugyanazt a teljesítményt nyújtani, nem értékelik. Elszeparálják a sérülteket az épektől, és ez nem csak a paralovaglásnál van így. (...) Elszomorítónak tartom, hogy manapság egy paralimpikonnak a világ elől elbújva, elzárkózva kell élnie.” (Hermann)

A társadalmi megbecsülés problémája több kérdésnél is megjelent, mind a lovas parasport hírértékét tekintve, mind a lovas sportolók közötti ítélező légkörre vonatkozva, és ahogy Hermann Krisztina is mondta, nem mellőzhető a fogyatékos személyek többségi személyektől való elszeparáltsága sem. Andics Bernadett a versenyszerűség hatásának nehézségei, következményeire hívta fel a figyelmet:

„Versenysportolóként előbb-utóbb háttérbe szorul a lóval való bensőséges kapcsolatod, a finom, érzékeny lovaglás, az, hogy ő a lábad, a szemed, mindaz, amiért az ember annak idején elkezdett lovagolni, marad a teljesítménykényszer, sokszor észre sem veszed, hogy fájdalmat okozol, sodródsz a többiekkel, próbálsz megfelelni a szabálykönyvnek. De hát ez ott van az épben is.” (Andics)

Több pozitívum is szóba került azonban az interjúk során lovas parasport mellett:

„A lovaglás nagyon sokat jelent nekem, pszichikailag helyre tesz, célt ad, és rendszerességet visz az életembe. Nem csak sport, 360 fokban megfordítja az ember életét, ez egy külön életforma. (...) a lovaglás mindenkire nagyon jó hatással lehet, személyiséget fejleszt, életformát ad, vezet az életben” (Hermann)

Hermann Krisztina ezen válasza megerősíti azoknak a hatásoknak a létezését, melyeket a *1.2. Lovas parasportok jelentősége és hatásai* című alfejezetben fejtettem ki.

„A parasport rengeteg előnye között kiemelném, hogy talán még inkább összeforr, megismeri a lovat emiatt mégpartneribb kapcsolat alakulhat ki. Az egyénre nézve egzisztenciális abszolút negatív hatással, a személyiségformáló, mint minden lovasnak pozitív hatással van.” (Palojtay)

A ló és lovas partneri kapcsolata talán a legerősebb érv a lovaglás és lóval való foglalkozás mellett, melyről szintén szó esett korábban a *1.2. Lovas parasportok jelentősége és hatásai* című alfejezetben. Megemlítsre kerül továbbá a társadalmi integráció elősegítésének lehetősége is:

„Ha legalább a szabadidősport szintjén megvalósítható lehetne, a paralovaglás nagyon jó színtere lehetne inkluzív edzéseknek, lovasoktatásnak, segíthetne összehozni fogyatékkal élő és ép lóbarátokat.” (Andics)

Felmerül a kérdés, hogy valóban hatékonyan lehetne-e alkalmazni a lovas parasportot a fogyatékos és többségi személyek közötti kapcsolatteremtésben, az összefogás, elfogadás erősítésére és növelése érdekében.

3.1.4. A lovas parasport társadalomra, országra gyakorolt hatása

Mit gondol(sz)? Milyen előnyei és hátrányai vannak a lovas parasportnak a társadalomra, az országra nézve? Változtat a parasportban elért eredmény a fogyatékos személyek megítélésén? (pl. a fogyatékkal élők támogatásának nemzetközi reprezentációja, a lovassportba elérhető sikerek 'különleges színtere', költségesség, szponzorok, állami támogatások, sportlőtenyésztés, lókiképzés, érdekelt szakmák – edző, gyógytornász, lókiképző, lőtenyésztő, stb.)

E kérdésben is nagy megegyezés volt a válaszok között. Ketten állították, hogy nem tudnak a társadalom szempontjából pozitív vagy negatív hatásokat megnevezni, mert annyira nincs jelen a lovas parasport hazánkban.

„Jobb lenne, ha a tehetség, és nem az anyagi szempontok döntenének arról, hogy ki paralovagolhat. Ha nemzetközi szinten érhetnének el eredményeket a magyar paralovasok, és a médiában is szerepelhetnének, az jót tenne az ország hírnevének. A magyar lovas nemzet, a történelemben mindig komoly szerepe volt a lovaknak a magyarok életében.” (Hermann)

Ahogy fentebb olvasható, felmerült a magyar nép lovas nemzet kifejezés. A kultúrák megőrzése, megújítása is kiemelt szerepet játszhat a témakör felderítésében.

3.1.5. A magyar lovas parasport esélyei eredmények terén

Díjugratásban vagy díjlovaglásban 1992 óta, militaryban 1996 óta nem vett részt magyar lovas az olimpián. Mit gondol(sz), ha a lovas parasport támogatottabb lenne, könnyebb lenne eredményt elérni a paralimpián, mint az ép lovasok között az olimpián?

Az interjúk a 2024-es, párizsi olimpia, illetve paralimpia előtt készültek, így ezen események eredményei nem kerülnek említésre az interjúk kérdései, illetve válaszai során.

A válaszok ezen témakörrel kapcsolatban is megegyeztek, mindegyik válaszoló azt fogalmazta meg, hogy ugyanynyi támogatást nyújtanának a lovas parasportolóknak, mint az épek lovassportjában, valószínűleg arányaiban több eredmény születne a kisebb mezőny és a követelmények miatt.

„Abszolút! Ám sajnós semennyire sincs támogatva hazánkban a paralovaglás. Az EB-n egyedül az angolokat szponzorálták államilag. Cserébe csak eredményt kértek.” (Palojtay)

„Abszolút, de adniuk kell hozzá lehetőséget, edzést, lovat. A tehetséges fogyatékkal élő fiatalok kijuthatnának ilyen versenyekre, és büszkén ki tudnának állni.” (Hermann)

3.1.6. Megoldási javaslatok

Milyen megoldási lehetőséget lát(sz) a lovas parasport népszerűsítésére, megvalósítására?

Ennél a kérdésnél a kulcstétel az anyagi problémák megoldási lehetőségei voltak. Felmerült az állami támogatás, a tehetséges sportolók 'felkarolására', médiában megjelenítésére való igény. Andics Bernadett kiemelte első körben a fogyatékos személyek általános jólétének fontosságát, mint alapfeltétel a sport fellendüléséhez. Palojtay Gergely szerint megfelelő állami támogatással lenne igény a sport elterjedésére, lenne elég versenyezni kívánó lovas parasportoló.

3.1.7. Egyéb gondolatok

Van bármilyen egyéb gondolata/gondolatod, amit szívesen megosztana/megosztanál?

„Ha nagyobb támogatás ezekre a dolgokra, nem lenne probléma az olimpiára kijutni, ott eredményt elérni. Ha kapnának támogatást azok, akik korábban eredményeket értek el, taníthatnák a fiatalabb generációt.” (Hermann)

„Bocsánat, ha nagyon borús voltam, de én csak ezt az oldalt ismerem, én egy egyszerű, nevesincs belovaglógyerek, gyógytornáshallgató voltam, amikor beteg lettem, s a betegséggel minden összedőlt. Az én időmben még meg lehetett csinálni, hogy erős közepes technikai tudással, pontos, precíz, finom és érzékeny lovaglással, sorsolt, bérelt lovakon össze lehetett szedni a paralimpiai kvótát. Nekem valóban nem volt semmim, nem jó szívvel emlékszem vissza a versenyzői éveimre, s akárhányan jöttek hozzám, hogy követnék a példámat, mindenkit lebeszéltem róla. Egy fecske sajnos nem csinál nyarat. Miközben már közel 20 évvel ezelőtt is képzett, nagy értékű lovak voltak magánkézben, amatőr versenyzők alatt, éppen, mégis 'csak' egy westernes csapatnak (...) jutott eszébe, hogy szabadidős versenyt szervezzon, lovaglási lehetőséget adjon, elvigye a helyszínre, kilovasítsa, megkínálja egy tál étellel a lelkes, de csóró fiatal lovasokat. Sokan megtehetnék, mégsem érzik szívügyüknek...” (Andics)

Az interjúalanyok mindegyikével folytattam személyes vagy telefonos beszélgetéseket, amelyek közben és az interjúk során érezni lehetett a lemondást, beletörődöttséget, viszont reményt is véltem felfedezni a mondatok között, az igényt a probléma megoldására.

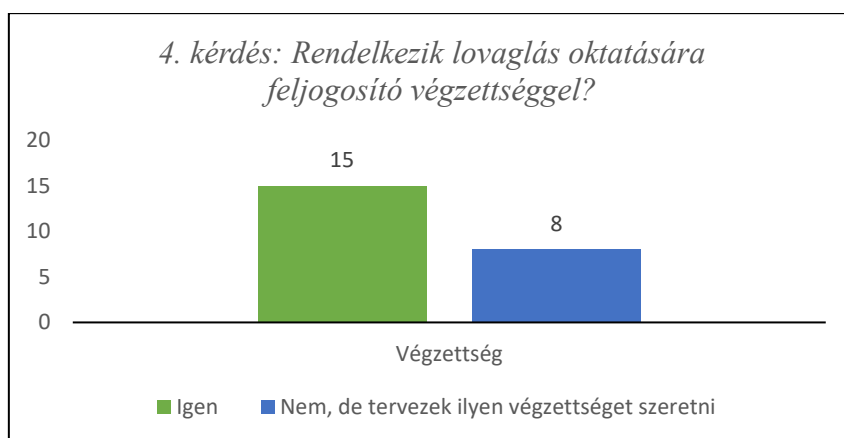
3.2. Online kérdőívek

3.2.1. A kitöltők lovasoktatásra feljogosító végzettsége

A résztvevők elmondása alapján a 23 személy közül 15 fő (65%) jogosult hivatalosan lovasoktatásra, míg 8 fő (35%) később tervez ilyen végzettséget szerezni (4. ábra). A kérdés során a „Nem” opciót egy kitöltő sem választotta.

4. ábra

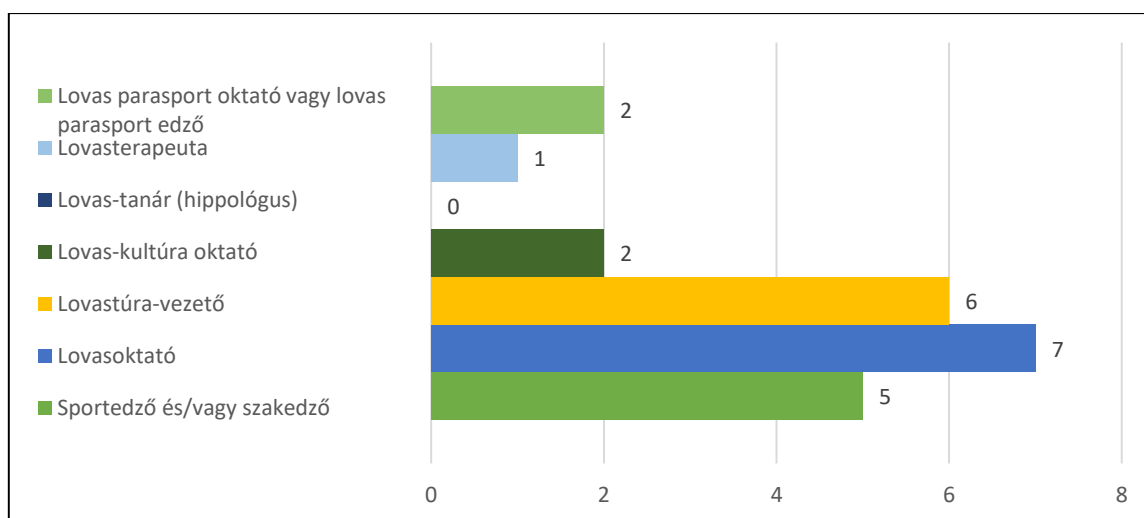
A kérdőívet kitöltők végzettségének megléte (Forrás: Saját szerkesztés)

A 15 fő közül 9 rendelkezik egy, 6 pedig egynél több képesítéssel. A lenti ábrán leolvasható ezeknek típusa (5. ábra). Látható, hogy a három legtöbb kitöltő által elvégzett képzés a lovasoktató, a lovastúra-vezető, illetve a lovas sportedző/szakedző volt, és lovas-tanár (hippológus) oklevéllel egyikük sem rendelkezett.

5. ábra

A kérdőívet kitöltők végzettségének típusa (Forrás: Saját szerkesztés)

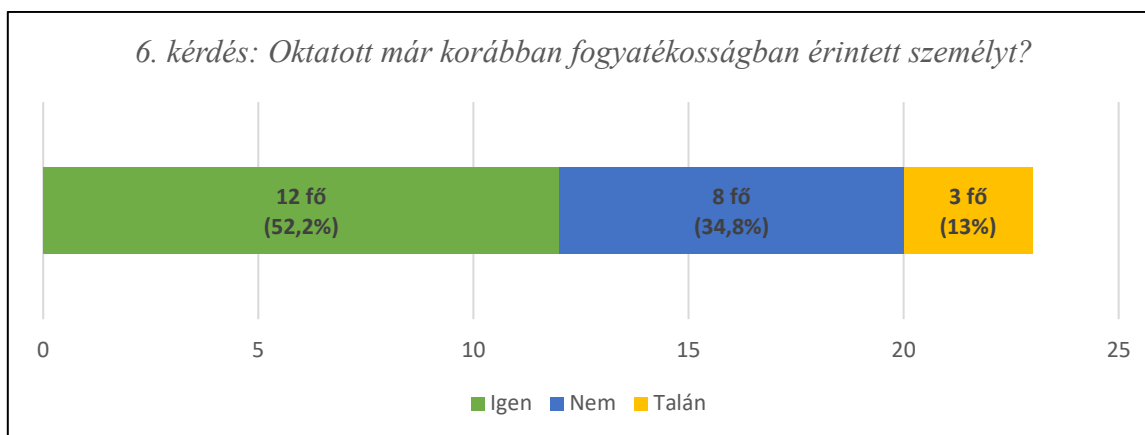

3.2.2. A kitöltők fogyatékos személyekkel szerzett tapasztalata, tájékozottsága

A résztvevők több, mint fele nyilatkozott úgy, hogy oktatott már korábban fogyatékoságban érintett személyt.

6. ábra

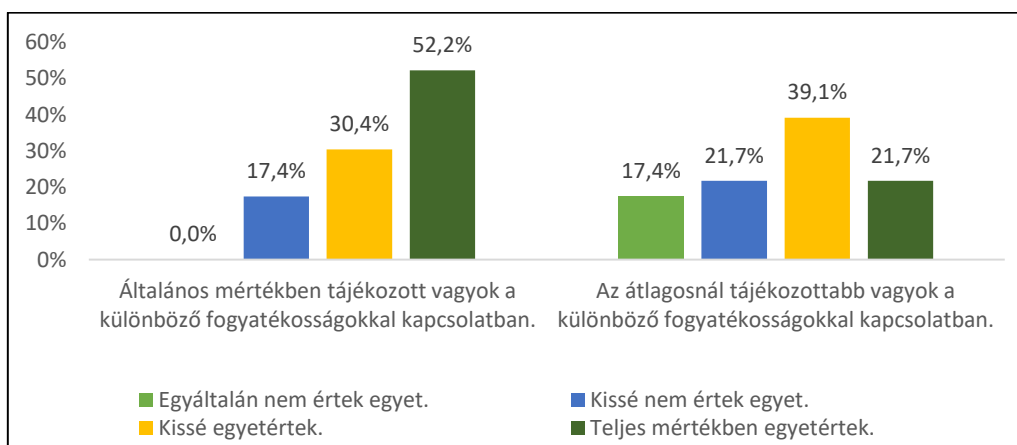
A kérdőívet kitöltők lovasoktatásban szerzett tapasztalata fogyatékos személyekkel
(Forrás: Saját szerkesztés)

Ezt követően a 7-8. kérdésben (3. melléklet) az iránt érdeklődtem, hogy saját bevallásuk szerint mennyire tájékozottak a fogyatékoságügyi témakörben, ehhez egy négy fokozatú Likert-skálát használtam.

6. ábra

A kérdőívet kitöltők lovasoktatásban szerzett tapasztalata fogyatékos személyekkel
(Forrás: Saját szerkesztés)

Ahogy a fenti ábrán látható (7. ábra) a kitöltők nagyjából 60% úgy véli, hogy az átlagosnál tájékozottabbak a fogyatékosági típusokkal kapcsolatban. Ez arra enged

következtetni, hogy a kérdőívet leginkább olyan személyek töltötték ki a mintából, akik az átlagosnál jobban érdeklődnek a téma iránt. Ez torzítja az eredmények hitelességét.

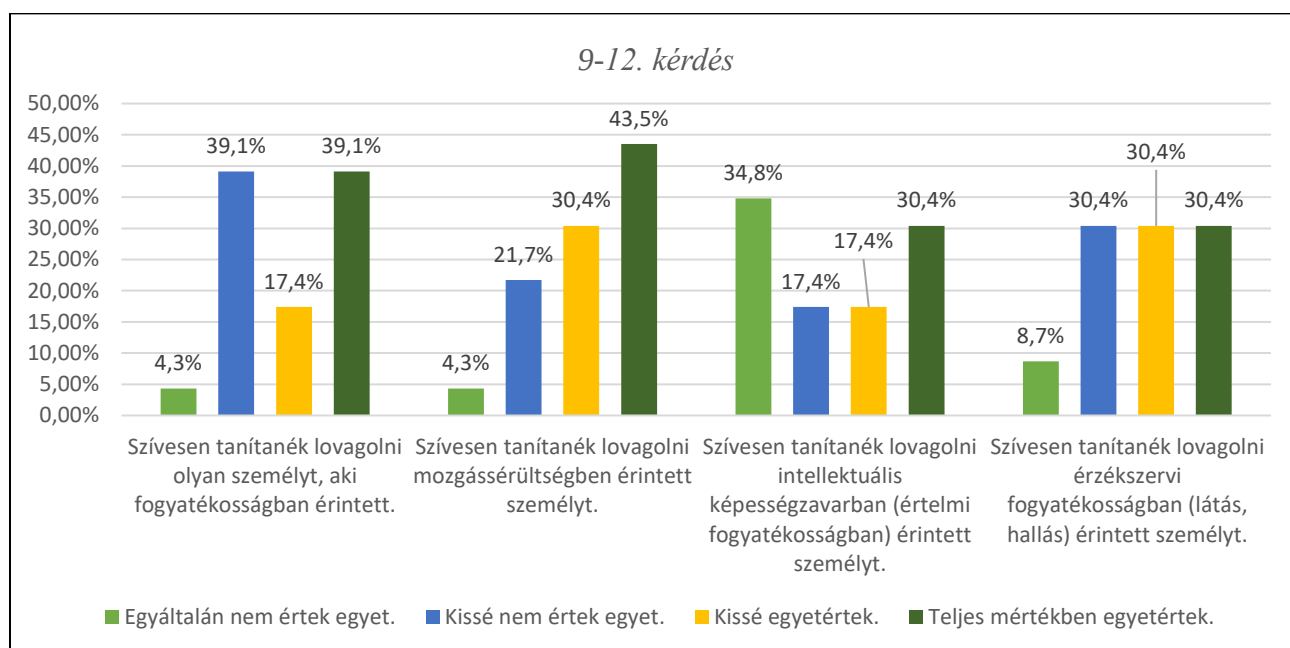
3.2.3. A kitöltők fogyatékos személyekkel kapcsolatos attitűdje

A kérdőív készítése során, ahogyan korábban is említettem törekedtem a laikus ember számára könnyen érthető állításokat megfogalmazni.

8. ábra

A kérdőívet kitöltők különböző fogyatékosági típusokhoz kapcsolódó attitűdje

(Forrás: Saját szerkesztés)

A 8. ábrán egyértelműen látszik, hogy ez a kérdéskör megosztó a kitöltők között is, az eredmények jellegét tekintve pedig felmerült a társadalmi kíváncsiság elvének érvényesülése. Látható, hogy a legelutasítóbb válaszok az intellektuális képességzavarban érintett személyek kapcsán születtek, de itt volt a leginkább kiélezett az ellentét az egyetértők és nem egyet értők között, közel egyenlő arányban oszlottak meg (47,8% és 52,2%).

Összehasonlítva az egyetértő válaszokat („Kissé egyetértek” és „Teljes mértékben egyetértek.”) a három fogyatékosági típus között a következő (csökkenő) sorrend lép fel.

1. Mozcássérültségben érintett személyek (73,9%)
2. Érzékszervi fogyatékoságban érintett személyek (60,8 %)
3. Intellektuális képességzavarban érintett személyek (47,8%)

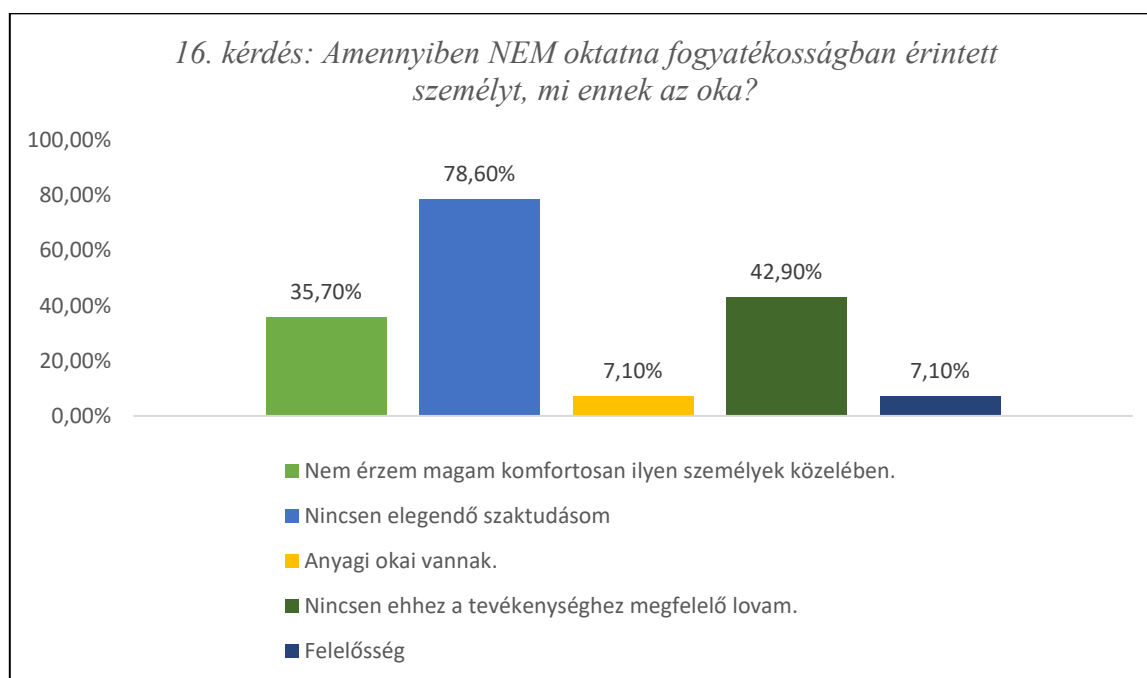
Véleményem szerint az intellektuális képességszavarban érintett személyek ily mértékű elutasítása sok tényezőből adódhat. Feltételezhető, hogy ezen csoport tagjaival kapcsolatban a közember kevesebb, rosszabb minőségű tájékoztatásban részesül, a mindennapi életük során is kevesebbet találkoznak ezekkel a személyekkel (Érdemes lehet kiegészítő kutatást végezni a témakörben). Ezen felül további tényezők lehet a fogyatékosági típus jellegéből adódó kommunikációs akadályok, melyek áthidalása kihívást jelenthet a közös munka során, valamint kiemelendő nehezítő tényező a sportág komplexitását figyelembe véve.

A kérdőív végén megkérdeztem a válaszadókat, hogy amennyiben nem oktatnának szívesen fogyatékos személyt lovagolni, annak milyen okai vannak (3. melléklet, 16. kérdés). Erre a kérdésre 14 válasz érkezett, a megadott válaszlehetőségeken felül pedig egy kitöltő által hozzáadott válasz („Felelősség”) került megjelölésre (11. ábra).

11. ábra

A kérdőívet kitöltők különböző fogyatékosági típusokhoz kapcsolódó attitűdje

(Forrás: Saját szerkesztés)

Ezen kérdést megválaszolók szerint a legjelentősebb tényező a szakképzettség hiánya. További pregnáns okok emellett az interjúk során is felmerülő lóhiány és a komfortérzet hiánya a fogyatékos személyek jelenlétében.

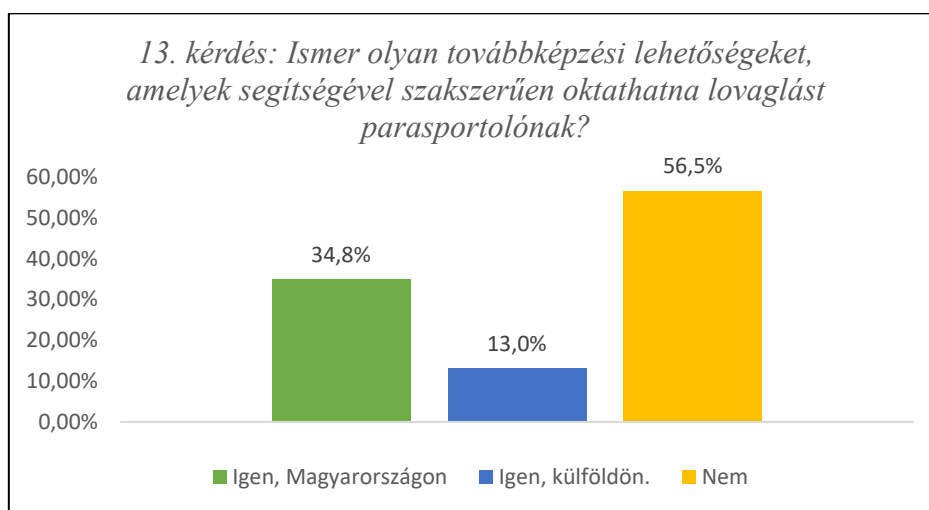
3.2.4. A kitöltők lovas parasport oktató vagy lovas parasport edző képzéshez kapcsolódó attitűdje és tájékozottsága

Annak érdekében, hogy megismerhessem mennyire van igényük a kitöltőknek megszerezni a fogyatékos személyek lovasoktatásához szükséges szaktudást meg szerettem volna ismerni mennyire tájékozottak a lehetőségeikkel kapcsolatban. Ahogy korábban említettem (a 3.2.2. *A kitöltők fogyatékos személyekkel szerzett tapasztalata, tájékozottsága* alfejezetben, 7. ábra kapcsán), a résztvevők valószínűsíthetően olyan személyek, akik érdeklődők a fogyatékos személyek, esetlegesen a lovas parasport iránt. Ennek tekintetében különösen fontos lehet az az információ, hogy a válaszadók több, mint fele (56,5%) úgy nyilatkozott, hogy nem ismer ilyen továbbképzési lehetőséget sem külföldön, sem az országon belül (9. ábra). Egyetlen személy jelölte meg csupán az első kettő válaszopciót egyszerre.

9. ábra

A kérdőívet kitöltők különböző tájékozottsága a képzési lehetőségeket tekintve

(Forrás: Saját szerkesztés)

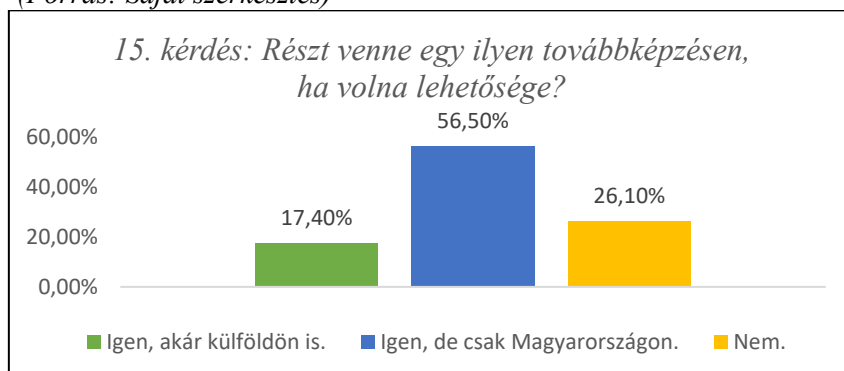
Az ezt követő kérdésre (3. melléklet, 14. kérdés), ami magyarországi képzési helyszín megnevezését kérte 9 fő (39,1%) válaszolt, közülük mindenki egy képzési helyet nevezett meg, a Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány által meghirdetett képzést. Ez az eredmény megközelítőleg egybevág 13. kérdésre adott válaszokkal (9. ábra).

A 15. kérdés válaszai (10. ábra) azt mutatják, hogy amennyiben mégis ismernének ilyen képzési lehetőséget, és a megfelelő körülmények, feltételek rendelkezésre állnának, a válaszadók 73,9%-a részt venne ilyen képzésen.

10. ábra

A kérdőívet kitöltők lovas parasport oktató vagy lovas parasport edző képzésre való igénye

(Forrás: Saját szerkesztés)

Végül pedig a lovas parasport magyarországi helyzetével kapcsolatban kérdeztem meg a kitöltőket: *„Mit gondol a lovas parasport (fogyatékos személyek lovassportja) helyzetéről Magyarországon?”*

Erre 17 fő adott hosszabb-rövidebb szöveges válaszokat, melyeknek többségét (70,6%) kifejezetten negatívnak ítélt meg. A válaszok szintén jelentős hányadát (23,5%) közömbös hangulatúnak érzékelt, ám a tartalmuk szintén arról árulkodott, hogy a sport állapota nem kielégítő. Egyetlen olyan válasz érkezett, amit pozitívnak minősítettem (5,9%):

„Szerintem jó irányba tart, még kicsit gyerekcipőben van, de haladunk”

A negatív válaszokat csoportokra osztva hoznék pár példát. Az első kategóriában a népszerűséget, illetve ismertséget jellemző válaszokat említettem (4 db), melyek közül ilyen kifejezések hangzottak el: *„nem túl ismert”, „nincs a köztudatban”, „nem is tudok olyan edzőről, aki vállal fogyatékos személyeknek edzés tartás”*. Ezek mellett előfordultak negatív érzelmet kifejező szubjektív kifejezések és objektívebb negatív jelzők: *sajnos, sajnálatos, siralmas, korlátozott(ak), utópia*. (*„Sajnálatos, pedig nagyon fontos lenne”*)

A válaszadók felsoroltak több problémát a lovas parasporttal kapcsolatban. 4 kifejezés utalt a szakember és kompetencia hiányra, 5 vonatkozott összességében a támogatottság, a megfelelő feltételek hiányára.

A válaszokból összességében kivehető problémák a szakemberhiány, a sport jellegéből adódó finanszírozási nehézségek, a sportolók és a sport számára elérhető korlátozott lehetőségek, az általános társadalmi és egzisztenciális problémák, valamint a tájékozatlanság a lovas parasporttal kapcsolatban.

4. Összegzés

A kutatómunka során bizonyossá vált számomra, hogy olyan témával foglalkozom, mely sokak számára fontos. Kételyek merültek fel bennem aziránt, hogy ennek a kutatásnak most van-e itt az ideje, helye annak tekintetében, hogy a helyzet reménytelennek tűnik. Viszont úgy gondolom, hogy mivel kevés tanulmány van jelen ezen témában, szükség van egy átfogó, felderítő kutatásra, ami segít majd a téma iránt érdeklődő személyeknek eltájékozódni, illetve mélyebb kutatási lehetőségeket, utakat mutat meg az olvasóknak.

Figyelembe kellett vennem, hogy kis létszámú mérés esetén nem lehet objektív eredményre számítani, de a válaszok gyakori hasonlósága, összetartása bizalmat keltett bennem az eredményeket illetően. Kiemelném azt is, hogy az eredmények hitelességét növeli az interjú mintájának minősége, hiszen olyan személyekről van szó, akik ténylegesen tapasztaltak, érintettek, hozzáértőek a témakörben.

Az első kutatási kérdésem a lovas parasport állapotára, népszerűségére vonatkozott. Erre egyértelmű volt a válasz mutatkozott, az interjúalanyok és a kérdőív kitöltői kivétel nélkül azt állították, hogy **a magyar lovas parasport népszerűtlen, nem elterjedt hazánkban, kevesen végzik ezt a tevékenységet.**

A kérdőív egyik kitöltője így nyilatkozott: *„Nem sokan ismerik a sportot, pedig mindenkinek kellene”.*

Kiemelném azt is, hogy mivel feltételezhetően a lovas parasportolók kis létszámban vannak jelen az országban, illetve valószínűleg kevés olyan foggyatékos személy van Magyarországon, aki képes lenne finanszírozni ezt a parasportot, így nem tartom olyan nagy problémának, ha a szolgáltatói réteg — a lovasoktatásra jogosult személyek — kis hányada lenne motivált biztosítani ezt a szolgáltatást.

Arra a kérdésre, hogy milyen akadályi lehetnek a lovas parasport megvalósulásának hazánkban sok válasz született:

1. táblázat

A lovas parasport megvalósulásának akadályai hazánkban (Forrás: Saját szerkesztés)

Interjúalanyok és kérdőív kitöltők	Akadályok, problémák
Andics Bernadett	anyagi tényezők, támogatás hiánya, alapvető fogyatékoságügyi problémák, lóhiány, sport megváltozása
Hermann Krisztina	anyagi tényezők, támogatás hiánya, közlekedés nehézségei, ló és lovas kapcsolat kialakulásának hiánya, lóhiány, a médiában való szereplés hiánya, fogyatékosággal élők társadalmi elszeparálódása
Palojtay Gergely	anyagi tényezők, támogatás hiánya, hírérték hiánya, médiában való szereplés hiánya
Kérdőív kitöltők	szakemberhiány, a sport jellegéből adódó finanszírozási nehézségek, a támogatottság hiánya, a sportolók és a sport számára elérhető korlátozott lehetőségek, az általános társadalmi és egzisztenciális problémák, valamint a tájékoztatatlanság a lovas parasporttal kapcsolatban

A fenti ábrán látható, hogy mindegyik interjúalanytól valamint a kérdőív kitöltőinek válaszai között is megjelentek az anyagi tényezők, a támogatás hiánya. Emellett két személynél jelent meg a lóhiány, illetve a médiában való szereplés hiánya (1. táblázat).

Emellett a résztvevők annak ellenére, hogy valószínűleg érdeklődtek a lovas parasport témaköre iránt, és nagy részük úgy nyilatkozott, hogy részt venne fogyatékos személyek lovasoktatására feljogosító végzettséget adó képzésben (10. ábra), nagy részük mégsem ismer ilyen lehetőséget sem külföldön, sem Magyarországon (9. ábra). Ez is azt bizonyítja számomra, hogy a jelenleg rendelkezésre álló tájékoztatás nem elegendő, nem kielégítő. Úgy gondolom, hogy ez a probléma számos ismert és ismeretlen lehetőséget, esetleges támogatókat akadályoz.

A harmadik kutatási kérdésem a **témakörben tapasztalt személyek megoldási javaslatait**, ötleteit kívánta feltárni.

2. táblázat

A lovassport megvalósulására irányuló megoldási javaslatok (Forrás: Saját szerkesztés)

Interjúalanyok	Megoldási javaslatok
Andics Bernadett	fogyatékos személyek életkörülményeinek javítása
Hermann Krisztina	tehetséges sportolók támogatása, szerepeltetése a médiában
Palojtay Gergely	állami támogatás, több verseny szervezése

A válaszokból látható, hogy az anyagi támogatás a legfőbb igény mindegyikük részéről. Vannak-e viszont egyéb lehetőségeink, amikkel javítani tudnánk a magyar lovas parasport népszerűsítésének esélyeit? A továbbiakban kifejtem milyen egyéb megoldási ötletek merültek fel a dolgozat elkészítése folyamán.

Úgy gondolom, hogy amennyiben valaki úgy dönt, hogy lovas parasportoló szeretne lenni, és ehhez lenne kellő támogatása, szükség volna egy weboldalra, ahol megbízható információkat találhat a lehetőségeiről, ahol minden szükséges dokumentum és adat megtalálható lenne egyszerűen értelmezhető formában. Kifejezetten fontosnak tartom, hogy minden érintett személy hozzáférhessen megfelelő minőségű tájékoztatáshoz a lehetőségeivel kapcsolatban. Ehhez szükség volna a hazai szakértők összefogására, és egy személyre vagy csoportra, aki megszervezi, összetartja mindezt. Ehhez kapcsolódva fel lehetne állítani marketing stratégiát, alapítványok működtetésével a támogatásokat tehetségprogramok létrehozására lehetne fordítani. Persze ezek nem ilyen egyszerűek a gyakorlatban. Érdeemes lenne megvizsgálni, megfigyelni a külföldi jó példákat, megvalósulási módokat.

Számos kihasználatlan kutatási terület, kérdés vár azokra, akik ebben a témában érdekeltek, és remélem, hogy dolgozatom kellő táptalajt tud ehhez nyújtani, ugyanis meglehetősen kevés specifikusan a lovas parasportról írt magyar szakirodalom van.

Nem tudom eléggé kiemelni a lovakkal való foglalkozás pozitív hatásait, melyeket az erre vágyó fogyatékos személyek is élvezhetnének, és a lovassporton keresztül olyan lehetőségeik nyílhatnának, amik pozitív irányba befolyásolhatnák az életminőségüket. **Véleményem szerint egy élet, egy élőlény lehető legmélyebb szinteken való megismerése közben magát az élet, a világ működésének megismerését végzi a személy.**

Irodalomjegyzék

Andics Bernadett (2015): *Mi fán terem a lovas parasport?* lovasok.hu
Letöltve: 2024.11.19. <https://www.lovasok.hu/lovassportok/lovas-parasport-lovassportok/mi-fan-terem-a-lovas-parasport/>

Koltai Blanka Sára, Iván Devosa, Luca Tiszai (2020): *Gyógypedagógia a lovaglásban, avagy a lovaglás a gyógypedagógiában.* Gradus Vol 7, No 1. 157-166.
DOI:10.47833/2020.1.ART.001

Boór-Göblyös István in Pest Vármegyei Polgárőr Szövetség (2023): *Az előremenés éve-avagy a lovaink idomításáról közérthetően a hivatás valós művelőitől* című vitafórum és szakmai workshop, Újlengyel. <https://www.youtube.com/watch?v=MX8YQ-hydyQ>

Bozori Gabriella (2002): *Lovasterápia. Gondolatok és vázlatok a gyógypedagógiai lovaglás és lovastorna témaköréből.* Polu-Press Kkt, Székesfehérvár

Bozori Gabriella (2008): *A lovasterápia ágai.* Gyógypedagógiai szemle 36. évf. 1. sz. (2008. január-március) 54-56.

Demetrovics Z. (szerk.) (2021). *Az addiktológia alapjai III.* Akadémiai Kiadó, Budapest
<https://doi.org/10.1556/9789634546788> (Letöltve: 2024. 11. 05. <https://mersz.hu/demetrovics-az-addiktologia-alapjai-iii/>)

Equestrian Canada Équestre (April 2009 / update 2014): *PE Compensating Aids document*
[Letöltve:2023.05.04.]
https://www.equestrian.ca/cdn/storage/resources_v2/9xmXLij6rzqwuNRup/original/9xmXLij6rzqwuNRup.pdf

Fűz Nóra (2011): *A lovaglás mint eszköz a személyiségfejlesztésben.* Új Pedagógiai Szemle, 2011/1-5

Gerencsér Ferenc (2009): *Lovas Lexikon.* Anno Kiadó, Debrecen. ISBN: 978 963 375 631 7

International Federation for Equestrian Sports (2024) *Fonyódi Ildikó.* Letöltve: 2024.10.13.
<https://www.fei.org/athlete/10265038#rankings>
<https://www.fei.org/athlete/10265038#achievements>

IPC Historical Results Archive; Letöltve: 2024.10.13. <https://db.ipc-services.org/hira/paralympics/competition/code/PG1996/discipline/EQ>

Kőpatakiné Mészáros Mária, Nádas Pál (é.n.): *Ismerkedő könyv. A paralimpiai sportok - társadalmi befogadás - szemléletváltás.* Magyar Paralimpiai Bizottság, Budapest. <https://mek.oszk.hu/15100/15133/15133.pdf>

Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány. *A lovasterápiáról általában.* Letöltve: 2024.10.12. <https://www.lovasterapia.hu/tevekenysegunk/lovasterapiarol>

Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány. *Fogyatékos személyek szabadidős- és lovassport oktatójának vagy edzőjének képzése.* Letöltve: 2024.11.04. https://www.lovasterapia.hu/Binaris_Mappa/Kepzesek/fogyatekos-szemelyek-szabadidos-es-lovassport-oktatojanak-vagy-edzojenek-kepzesek

Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány. *Végzett lovasterapeuták, lovas parasport oktatók, edzők.* Letöltve: 2024.11.04. <https://lovasterapia.hu/rolunk/vegzett-lovasterapeutak-lovas-parasport-oktatok-edzok>

Magyar Olimpiai Bizottság. Olimpikonjaink (kereső). Letöltés dátuma: 2024.11.08. <http://archiv.olimpia.hu/sportolok>

Nádas P.: *Paralimpiai Történetek. Lovaglás.* Magyar Paralimpiai Bizottság Letöltve: 2024.10.14. <https://hparalimpia.hu/sportag/lovaglas>

Sandip Sankar Ghosh, Miss. Sampa Bhowmick (2018): *A Review Study on Paralympic Games.* International Journal of Sports and Physical Education (IJSPE). Volume 4, Issue 1, 2018, PP 19-24 ISSN 2454-6380. <https://www.arcjournals.org/pdfs/ijspe/v4-i1/5.pdf>

Silk, M., Pullen, E., Jackson, D., Rich, E., Misener, L., Howe, D., Scullion, R., Hodges, C. E.M., Nicholson, R., Silva, C.F., Stutterheim, K. and Farmer, S. (2019): *Re-presenting para-sport bodies: Disability and the cultural legacy of the Paralympic Games.* Project Report. Poole, England: Bournemouth University. <https://eprints.bournemouth.ac.uk/33236/1/Paralympics%20project%20final%20report.pdf>

Szatmári Z. (szerk.) (2018). *Sport, életmód, egészség.* Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789634541219>. (Letöltve: 2024. 11. 04. https://mersz.hu/dokumentum/m293see_383/#m293see_table-31)

Szücs Melinda (2022) *Langobard kori ló és lovas temetkezések Pannoniában.* In: "Hadak útján". A népvándorlaskor fiatal kutatóinak XXIX. konferenciája. Bölcsészettudományi Kutatóközpont Magyar Őstörténeti Kutatócsoport; PPKE BTK Régészettudományi Intézet; Martin Opitz Kiadó, Budapest, pp. 277-296. ISBN 9789639987753

14/2008. (XII. 20.) ÖM rendelet a lovas szolgáltató tevékenységről. Letöltés dátuma: 2024.11.01. Forrás: Nemzeti Jogszabálytár: <https://njt.hu/jogszabaly/2008-14-20-2L>

8/2021. (XI. 30.) MK rendelet a lovasterápiát és a fogyatékos és a sérült személynek nyújtott lovas szolgáltatásokat végző személyek képzéséről és vizsgakövetelményeiről. Letöltés dátuma: 2024.11.01. Forrás: Jogszabálykereső: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2100008.mkf>